

Varga András¹

Az Európai Unió külpolitikai elmozdulása a realista megoldások felé²

Vezetői összefoglaló

- Az Európai Unió külpolitikájában az utóbbi években jelentős elmozdulás figyelhető meg a normatív megközelítésekről a realista megoldások irányába.
- A főbb kihívások és okok az alábbiak: szíriai polgárháború, a Krím 2014-es orosz megszállása, Trump-adminisztráció, BREXIT, a Kínával való viszony romlása.
- Az Európai Unió válaszlépései magába foglalják a külügyi intézmények megerősítését, a védelmi kiadások növelését, a realista külpolitikai irányvonal előtérbe kerülését, illetve a Kína-politikai intézkedéseket.
- Az EU számára elengedhetetlen, hogy a tagállamok közösen támogassák a védelmi fejlesztéseket és külpolitikai stratégiákat. A jövőben különösen fontos lesz az egységes és koherens politikai fellépés a kereskedelempolitikában, a közös kül- és biztonságpolitikai döntésekben, valamint a szomszédságpolitikában.

Bevezetés

Az Európai Unió (EU) külpolitikájának alakulása az elmúlt évtizedekben jelentős változásokon ment keresztül, különösen a szíriai polgárháború, a Krím 2014-es orosz megszállása, a BREXIT, valamint a globális hatalmi viszonyok változása következtében. A kezdetben az EU számára meghatározó normatív külpolitikai elvek, mint az emberi jogok védelme és a nemzetközi jog tiszteletben tartása, fokozatosan háttérbe szorultak, ahogy az unió egyre inkább a realista külpolitikai megoldások felé mozdult el. Ez a változás új kihívások elé állította az EU-t, amelynek válaszlépései középpontjában az uniós védelmi képességek megerősítése, valamint a globális hatalmi viszonyok új típusú kezelése áll.

A külpolitikai elmozdulás okai

1. A szíriai polgárháború következményei. A szíriai polgárháború 2011-től kezdve többfrontos válságot eredményezett, amely számos országot érintett, köztük az EU tagállamait is. A háború terjedése terrorfenyegetettséget generált, miközben a migrációs válság következtében a menekültáradatok megterhelték az EU országait. A humanitárius válság kezelése mellett a szíriai konfliktus rávilágított arra, hogy az EU nem rendelkezik elegendő befolyással a világ legforróbb konfliktusainak kezelésében, és a normatív külpolitikai eszközök hatékonysága kérdésessé vált.

2. A Krím 2014-es orosz megszállása. Az orosz földrajzi terjeszkedés és a Krím 2014-es elfoglalása

alapvetően megváltoztatta az európai biztonsági percepciókat. Oroszország agresszív külpolitikája arra kényszerítette az EU-t, hogy újragondolja védelmi stratégiáit és biztonságpolitikai orientációját. Az EU képtelen volt hatékony válaszlépéseket adni a Krím megszállására, és a szankciók alkalmazása mellett a katonai védelmi megoldások területén is változásokra volt szükség.

3. Az első Trump-adminisztráció hatásai. Az Egyesült Államok első Trump-kormányzata során az EU számára nyilvánvalóvá vált, hogy az amerikai vezetés nem biztos, hogy a jövőben ugyanúgy szoros szövetségese lesz az unió számára. Az amerikai elnök politikája, mely a multilateralizmus helyett a

¹ Adjunktus, Nemzeti Közszolgálati Egyetem Államtudományi és Nemzetközi Tanulmányok Kar, Európa-tanulmányok Tanszék

² Az elemzés a Nemzeti Kutatási, Fejlesztési és Innovációs Hivatal által támogatott, OTKA K-21 K138160 azonosítószámú „Egy lehetséges európai nagystratégia határai - az illegális migráció mint indikátor” című projekt keretében készült.

nacionalizmusra és az „America First” elvére épített, arra kényszerítette az EU-t, hogy saját védelmi és külpolitikai stratégiáit önállóan, a korábbiakhoz képest nagyobb súllyal dolgozza ki.

4. A BREXIT következményei. A BREXIT után az EU elveszítette a legerősebb katonai potenciállal rendelkező tagállamát, az Egyesült Királyságot. Ugyanakkor, a brit kilépés lehetőséget adhatott arra, hogy az EU további védelmi és biztonsági integrációval erősítse meg saját geopolitikai helyzetét. A változás arra ösztönözte az uniót, hogy új védelmi és biztonsági együttműködési formákat dolgozzon ki.

5. A Kínával való viszony romlása. A kínai politikai helyzet változásai, különösen a jogsértések és az emberi jogi problémák (ujgur népiirtás, hongkongi tüntetések) a kínai vezetés és az EU közötti viszony romlását eredményezték. A Litvánia és Tajvan közötti viszonyrendszer átalakulása, valamint a gazdasági háború jelei már közvetlen hatással voltak az EU külpolitikájára, amely egyre inkább a gazdasági biztonságra és az emberi jogok védelmére helyezte a hangsúlyt.

6. A 2022-es orosz invázió és az új biztonsági kihívások. Az orosz invázió Ukrajnába 2022 februárjában újabb egzisztenciális fenyegetést jelentett az EU számára. Az EU-nak gyors válaszokat kellett adnia, hogy megakadályozza a háború elhúzódását, és megvédje tagállamait a közvetlen biztonsági fenyegetésektől. Ezen a ponton vált világossá, hogy az EU-nak nemcsak diplomáciai és gazdasági, hanem katonai megoldásokat is alkalmaznia kell.

7. Trump második mandátuma és az önállósodás szükségessége. Amennyiben Trump vagy hasonló politikai irányvonalú vezetők kerülnek ismét hatalomra, az EU számára szükségessé válik az önállóbb kül- és biztonságpolitikai fellépés. Az amerikai szövetségesek elérhetősége és megbízhatósága továbbra is kérdéses, ezért az unió számára elengedhetetlenné válik saját katonai és gazdasági ereje megerősítése.

Az EU válaszlépései

1. Az uniós külügyi intézmények megerősítése. Az EU külpolitikájának egyre inkább realista irányba történő elmozdulásával párhuzamosan az unió megerősítette külügyi intézményrendszerét. Ennek részeként létrejöttek a következő védelmi és biztonsági mechanizmusok:

- a. PESCO (Állandó Strukturált Együttműködés): A tagállamok közötti védelmi együttműködés erősítése.
- b. Békekeret: Az EU külpolitikai eszköztára, amely lehetővé teszi a külső válságkezelés finanszírozását.
- c. Védelmi Alap: Az unió védelmi képességeinek megerősítése érdekében létrehozott pénzügyi alap.

2. A védelmi kiadások növelése Az EU az utóbbi években jelentős mértékben növelte védelmi kiadásait, hogy megfeleljen a megnövekedett biztonsági kihívásoknak. Az új védelmi stratégiák és fejlesztések célja a tagállamok közötti együttműködés elmélyítése és az önálló védelmi képességek kiépítése.

3. A realista külpolitika alkalmazása Az EU külpolitikájában a realista megközelítések előtérbe kerültek. Az unió gazdasági szankciókat vezetett be Oroszország ellen a Krím megszállása, valamint az ukrajnai háború miatt, és fegyverszállítmányokkal támogatta Ukrajnát a háborúban.

4. Új Kína-politika Az EU egy új Kína-politikát dolgozott ki, amely reagál a kínai emberi jogi jogsértésekre és geopolitikai fenyegetésekkel szemben:

- a. A CAI (Kína-Európai Unió Átfogó Beruházási Megállapodás) blokkolása.
- b. A Chip Act és a gazdasági biztonsági stratégia célja a kínai befolyás csökkentése a kulcsfontosságú technológiai iparágakban.
- c. Kereskedelmi háborúval és gazdasági nyomással reagált a kínai kihívásokra.

A jövőbeli kihívások

Az EU külpolitikájának további fejlődése érdekében fontos, hogy a tagállamok egyetértsenek az uniós védelmi fejlesztések és politikák megerősítésében. Az együttműködés és egységesség kulcsfontosságú a kül- és biztonságpolitikai döntések meghozatalában. A jövőben az EU-nak még inkább egységesen kell képviselnie érdekeit a kereskedelempolitikában, a közös kül- és biztonságpolitikai (KKBP) intézkedésekben, valamint a szomszédságpolitikában.

Következtetések

Az EU külpolitikájában végbemenő elmozdulás a realista megoldások felé elkerülhetetlen válasz volt a globális és regionális biztonsági kihívásokra. A szíriai polgárháború, az orosz terjeszkedés, a BREXIT, valamint a Kína és az Egyesült Államok politikai változásai arra kényszerítették az uniót, hogy új irányba terelje külpolitikáját. Az uniós védelmi intézmények megerősítése, a gazdasági szankciók és fegyverszállítványok alkalmazása, valamint a Kínával való viszony kezelésére irányuló új stratégia mind hozzájárulnak az EU külpolitikai erejének növeléséhez. Az unió jövője szempontjából elengedhetetlen, hogy a tagállamok közösen támogassák a védelmi fejlesztéseket és egységesen alakítsák ki külpolitikai stratégiáikat.